

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ปกครองต่อการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด เทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาเอกสารข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมสาระสำคัญในด้านต่างๆดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการ
 - 1.1 ความหมายของความต้องการ
 - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
2. แนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของการศึกษาปฐมวัย
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย
 - 2.3 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 3.1 การบริหารงานวิชาการ
 - 3.2 การบริหารงานอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม
 - 3.3 การบริหารงานบุคลากร
 - 3.4 การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ
 - 3.5 การบริหารงานกิจการนักเรียน
 - 3.6 การบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์
 - 3.7 มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 3.7.1 ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ
 - 3.7.2 ด้านอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย
 - 3.7.3 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
 - 3.7.4 ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
4. โครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสภาพการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด เทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ

1. ความหมายของความต้องการ

คำว่า “ความต้องการ” (Needs) มีผู้ให้ความหมายที่สามารถเข้าใจได้ง่าย คือ สภาพที่ปรากฏระหว่างสิ่งที่เป็นอย่าง (Why is) กับสิ่งที่อยากให้เป็นไป (What should be) หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับสิ่งที่คาดหวังในอนาคต เรียกว่า เป็นความต้องการ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์.2525 : 14)

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 144) กล่าวว่า ความต้องการเป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเพราะชีวิตคนเราต้องมีการดิ้นรน เพื่อหาทางตอบสนองความต้องการต่างๆ ที่เกิดขึ้น และทิศทางของพฤติกรรมก็จะถูกกำหนดโดยแรงผลักดันของความต้องการที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

โนลส์ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ : 2538 : 91 , อ้างอิงจาก Knowles . n.d.) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แยกออกเป็น 6 ด้านดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physical Needs) เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย ส่วนมากมนุษย์เรามีความต้องการทางด้านนี้ เพื่อความคงอยู่ของร่างกาย ในทางการศึกษาผู้ใหญ่ คือ ความต้องการแลเห็น ได้ยินเสียง ความสุขสบาย การพักผ่อน หมายความว่า ถ้าหากตัวหนังสือเล็กเกินไป เสียงสูงเบาเกินไป แก้อึดแข็งไป สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้ผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จได้

2. ความต้องการในการเจริญงอกงาม (Growth needs) นักจิตวิทยาส่วนมากเห็นตรงกันว่า ความต้องการด้านนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะพาไปสู่ส่วนอื่นๆ ของความต้องการ ซึ่งก็ตรงกับความต้องการกระทำตนตามความสามารถ (Self – actualization) ตามทฤษฎีของมาสโลว์นั่นเอง ผู้ใหญ่ที่มองไม่เห็นอนาคตของตัวเองนั้นเป็นบุคคลที่น่าสงสาร เพราะว่าการมองไม่เห็นความก้าวหน้าในอนาคตของตัวเองทำให้คุณค่าอื่นๆ ลดลงอย่างมาก จากการศึกษาพบว่า คนที่เกษียณอายุแล้ว สามารถทำงานให้เป็นประโยชน์ได้ จะมีการปรับตัวได้ดีกว่าคนที่ไม่สามารถหางานทำหรือทำตนให้เป็นประโยชน์

3. ความต้องการได้รับความมั่นคงปลอดภัย (The Needs for Security) เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้ว สัตว์โลกมีสัญชาตญาณสำหรับการป้องกันตัวเอง ความต้องการด้านความปลอดภัยทาง

ร่างกาย ถ้าหากความต้องการความมั่นคงไม่ได้รับการสนองตอบ จะเกิดอาการทางพฤติกรรมตามมาด้วย คือเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง โดยการถอนตัวออกจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลาย

4. ความต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ (The Needs for New Experience) เมื่อคนแสวงหาความมั่นคง เขาต้องผจญภัยและการเสี่ยง คนเราจึงอาจจะเบื่อหน่ายต่องานประจำที่ซ้ำซาก (Routine) ดังนั้น เมื่อความต้องการด้านนี้เกิดสับสนขึ้น บุคคลจะเกิดความว้าวุ่นใจจนเกิดอาการทางพฤติกรรม เหนื่อยอ่อน ความต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ รวมทั้งแนวความคิดใหม่ๆ

5. ความต้องการทางด้านความรัก (The Needs for Affection) คนทุกคนต้องการได้รับความรัก รวมทั้งการได้รับผลสำเร็จ ซึ่งในบางครั้งก็เป็นสาเหตุมากจากความต้องการด้านนี้ อาจเรียกได้ว่าเป็นความต้องการทางด้านสังคม คือ ต้องการมีการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์ ความร่าเริง ความเศร้าโศก ถ้าหากความต้องการด้านนี้ไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเกิดอาการ 2 ด้าน คือ การถอนตัวออกจากกลุ่ม หรือมีลักษณะก้าวร้าว แสดงอาการเป็นศัตรู

6. ความต้องการได้รับการยอมรับ (The Needs for Recognition) มนุษย์ส่วนมากต้องการได้รับความรู้สึกที่ตัวเองมีคุณค่าได้รับการยกย่องนับถือจากคนอื่น ๆ ในบางด้านของเขา ความต้องการทางด้านนี้ ทำให้เขามีการรวมกลุ่มทางสังคม เป็นชุมชน สถาบันต่างๆ ทำให้เขาสามารถแสดงหาสถานภาพและความสนใจจากสมาชิกในกลุ่มได้ด้วย

สรุป ความต้องการ หมายถึง แรงผลักดันภายในที่ทำการกระตุ้นให้บุคคลหรือสัตว์แสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งภายในและภายนอกของร่างกาย เช่น หิว จึงต้องการอาหาร ต้องการความสำเร็จ จึงแสวงหาวิธีการปฏิบัติตนให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งความต้องการมีหลายอย่าง หลายด้าน ขึ้นอยู่กับสภาพและสภาวะนั้นๆ ความต้องการสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และมีลักษณะเป็นลำดับตามความสำคัญหรือสิ่งจูงใจในขณะนั้น การตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลทำได้มากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับโอกาสศักยภาพของบุคคลด้วย

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow)

อับราฮัม มาสโลว์ (1908 – 1970 อ้างถึงใน พรณี ช.เจนจิต. 2538 : 461) นักจิตวิทยา ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์เรามีความต้องการจำเป็นอยู่ 5 ชนิด ซึ่งแสดงออกเป็นรูปปิรามิด ความต้องการของมนุษย์จะเป็นลักษณะจากต่ำไปหาสูง ที่เรียกว่า ลำดับขั้นของความ ต้องการ (Hierarchy of Needs) คือ เมื่อความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในขั้นสูงก็จะตามมา มาสโลว์ อธิบายว่า “เมื่อเกิดมีความต้องการเกิดขึ้นก็จะมีความต้องการ

ในขั้นที่สูงขึ้นๆ เมื่อคนเรามีความต้องการที่พอกพูนเพียงพอแล้ว มีอาหาร และมีความเพียงพอแล้ว คนเราก็จะพยายามค้นหาตัวตน ต้องการตระหนักแท้ในตัวตนของตนเอง

มาสโลว์ พบว่า คนซึ่งจะมีความตระหนักแท้ในตนเองนั้น จะต้องมิอายุเกิน 60 ปี ซึ่งถูกกระตุ้นเร้าด้วยค่านิยม ซึ่งเกิดขึ้นตามความต้องการส่วนบุคคล เป็นความต้องการเฉพาะตัว เป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นความพึงพอใจส่วนบุคคล และเกิดขึ้นเอง ความต้องการเหล่านี้ มาสโลว์ย้ำว่า “เป็นตัวการที่ทำให้เกิดพฤติกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของมนุษย์”

จากแนวคิด และหลักทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) เมื่อพิจารณาตามความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับโรงเรียน ตามลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ แล้วมีลักษณะเกี่ยวข้องกันดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการของผู้ปกครองต่อการจัดบริการด้านคุณภาพ และความสะอาดของอาหารน้ำดื่ม อากาศบริสุทธิ์ และสถานที่ตั้งของโรงเรียน ต้องใกล้บ้านหรือใกล้ที่ทำงาน สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนต้องสะอาด สวยงาม มีบรรยากาศที่ดีเป็นที่พอใจของนักเรียน และผู้ปกครอง

2. ความต้องการด้านความปลอดภัยและความมั่นคง (Safe and Security Needs) เป็นความต้องการเพื่อให้ตนเองมีความปลอดภัย เช่น ความต้องการของผู้ปกครองต่อการจัดบริการด้านสวัสดิภาพของนักเรียน ภายในโรงเรียน หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ต้องปลอดภัยทั้งสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ได้แก่ การจัดวัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ที่มีเหลี่ยมมุม ให้ปลอดภัยของเล่นภายในห้องเรียน ต้องผ่านการคัดเลือกให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็กสภาพภายนอกห้องเรียน ได้แก่ สนามเด็กเล่น ควรมีขอบเขตที่ชัดเจนระหว่างเด็กเล็ก และเด็กโต เครื่องเล่นสนามต้องไม่ชำรุด และปลอดภัยสำหรับเด็ก ความต้องการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยและอุบัติเหตุภายในโรงเรียน มีการคัดแยกเด็กป่วยออกจากเด็กปกติ ห้องต่างๆ และภายในบริเวณโรงเรียนต้องสะอาด รวมทั้งอุปกรณ์ในการรับประทานอาหารของนักเรียน

3. ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love – Belonging Needs) เป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคม มีความต้องการเพื่อน เช่น การเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์กร หรือสมาคมต่างๆ เช่น ความต้องการของผู้ปกครองเด็กที่จะมีสิทธิที่จะเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดบริการของโรงเรียน ว่าควรจัดบริการในลักษณะใดจึงจะดี และอำนวยความสะดวกสูงสุดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองจะขอสมัครคัดเลือกเพื่อเป็นผู้แทนผู้ปกครองในชมรมครู

และผู้ปกครองของโรงเรียน เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการจัดบริการของโรงเรียน

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem of Status Needs) เป็นความต้องการมีเกียรติยศ มีฐานะดีในสังคม ได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลทั่วไป เช่น ความต้องการของผู้ปกครองต่อการจัดบริการ ด้านครู และพี่เลี้ยงเด็ก โดยต้องการได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น และเป็นมิตรจากครูพี่เลี้ยงในการดูแลเด็กให้ความรัก และเอาใจใส่ดูแลนักเรียนได้จนผู้ปกครองพอใจ ยอมรับยกย่อง และให้ความสำคัญในฐานะผู้ปกครองของเด็กนักเรียน

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จดังที่คาดหวังไว้ (Self Actualization or Self Realization Needs) ความต้องการนี้นับเป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เป็นความต้องการให้บรรลุผลสำเร็จ ในสิ่งที่ใฝ่ฝันไว้ เช่น การได้รับการตอบสนองความต้องการด้านการจัดบริการดูแลเด็กจากโรงเรียนหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก

ทฤษฎีความต้องการของ แมคคลีแลนด์ (Mc Clelland)

ทฤษฎีความต้องการของแมคคลีแลนด์ (Mondy .1993 : 306 – 307; citing Mc Clelland n.d.) เป็นเรื่องส่วนประกอบของสิ่งแวดล้อม รวมกันกับความต้องการของแต่ละบุคคลอย่างไรจึงทำให้กลายเป็นแรงขับพื้นฐานของมนุษย์ 3 ประการคือ

1. ความต้องการเพื่อความประสบความสำเร็จ ผู้ที่มีความต้องการในด้านนี้สูงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีพลังงานสูง พอใจที่จะทำงานหนัก และเห็นคุณค่าของความสำเร็จจากการที่ได้ทำงานที่ท้าทายความสามารถ

2. ความต้องการมีพลังความสามารถ เป็นความต้องการที่จะมีอำนาจหรือการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ผู้ที่มีความต้องการด้านนี้สูงจะเป็นคนที่ชอบการแข่งขัน การเผชิญหน้า ถ้าเป็นการใช้ความสามารถในทางบวก จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความพยายามที่จะปฏิบัติงานจนเป็นผลสำเร็จ แต่ถ้าใช้ความสามารถในด้านลบก็จะหาวิธีปฏิบัติที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง แต่จะป็นผลเสียหายน้องค์กร

3. ความต้องการที่จะผูกพันกับผู้อื่น ผู้ที่มีความต้องการด้านนี้สูง จะเป็นผู้ที่พยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์ไว้อยากให้ผู้อื่นชอบ ชอบงานสร้างสรรค์ และกิจกรรมทางสังคม

ทฤษฎีความต้องการของ แมคคลีแลนด์ (Mc Clelland) ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติงานให้ได้ผล และมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความร่วมมือกันของน้ำหนักระบบความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ พลังความสามารถสัมพันธ์กับผู้อื่นเข้าด้วยกัน

ทฤษฎีความต้องการของ เอคเคอร์เฟอร์ (Alderfer)

เอคเคอร์เฟอร์ (Mondy. 1993 : 305-306; citing Alderfer. n.d.) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการโดยปรับมาจากทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) เป็นความต้องการ 3 ระดับ คือ

1. ความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต (Existence Needs)
2. ความต้องการด้านความสัมพันธ์ (Relatedness Needs)
3. ความต้องการความก้าวหน้า (Growth Needs)

ความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เป็นความรู้สึกที่ดีทางร่างกายใกล้เคียงกับความต้องการด้านร่างกาย และความต้องการเกี่ยวกับความปลอดภัยของ มาสโลว์ (Maslow) และความต้องการความเจริญก้าวหน้าเป็นความต้องการร่วมกันที่จะได้รับความนิยมนกย่อง และความต้องการที่จะรู้ถึงความสามารถที่แท้จริงซึ่งเป็นความต้องการขั้นสูงของมาสโลว์ (Maslow)

ดังนั้น จะเห็นว่า ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการทั้งสิ้น โดยเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ความต้องการเหล่านี้เป็นแรงผลักดันทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่อเรื่องต่างๆ แตกต่างกันไป

แนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย

1. ความหมายของการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัย เป็นการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อเป็นการวางรากฐานในการเตรียมความพร้อมและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในระดับต่อไป เพราะเด็กวัยนี้นับว่าเป็นวัยทองแห่งชีวิตที่พร้อมจะเรียนรู้ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาจึงให้ความสำคัญโดยมีการค้นคว้าวิจัยกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยไว้ดังต่อไปนี้

เขาวพา เคะชคุปต์. (2543: 14) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาจะมีลักษณะพิเศษที่ต่างจากระดับอื่น ๆ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ซึ่งแต่ละโปรแกรมมีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่างๆกัน

กุลยา ดันติผลาชีวะ. (2545 : 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก 6 ขวบแรก เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการดูแล และสร้างเสริมเด็กให้พัฒนาการเต็มศักยภาพ ด้วยการเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจะมุ่งจำเพาะไปที่ การพัฒนาการเด็กโดยการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับระดับพัฒนาการตามวัยและส่งเสริม

พัฒนาการแบบองค์รวมให้ตรงกับความต้องการและความสนใจ สร้างความพร้อมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่
ที่มีคุณภาพ มีพหุปัญญา

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาปฐมวัย นั้นเป็นการจัดการศึกษา
สำหรับเด็กอายุระหว่าง 0-6 ปี ให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพ ด้วยการเรียนรู้ที่ถูกต้อง โดยมีลักษณะ
พิเศษแตกต่างจากการศึกษาในระดับอื่นๆ ซึ่งมีการเรียกชื่อต่างกันไปตามหลักสูตรหรือโครงการ

2. จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัย นั้นเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กให้มีความพร้อมก่อนเข้าเรียนใน
ระดับประถมศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายไปจากการศึกษาในระดับอื่น โดยจะมีรูปแบบ
และจุดมุ่งหมายที่ตามนโยบายหรือหลักปรัชญาการศึกษาของแต่ละหน่วยงานที่จัด แต่ก็ต่างมี
เป้าหมายเดียวกัน นั่นคือ มุ่งที่จะพัฒนาเด็กๆให้มีความพร้อมครบทุกด้าน เพราะถ้าเด็กวัยนี้ได้รับ
การดูแลส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลดีต่อการศึกษาในระดับต่อไปด้วย

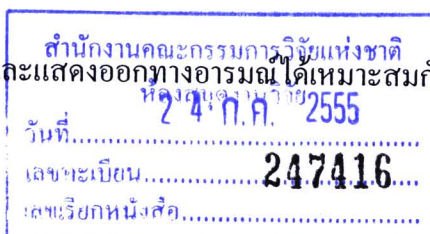
เอสซา (Essa.1996 : 19-20) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยได้รับการพัฒนาขึ้นมาจาก
แรงผลักดันของสังคม และความต้องการของสังคม ทำให้เกิดการจัดโครงการการบริการต่าง ๆ กัน
ทั้งนี้เพื่อการดูแลและให้การศึกษา ซึ่งในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยนั้น มีจุดประสงค์เพื่อ

1. บริการให้การดูแลและเลี้ยงดูเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ
2. ให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการปรับตัวเข้ากับสังคมทักษะทางปัญญาและพัฒนาการใน
ทุกด้าน
3. จัดเป็นบริการเพื่อการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เด็กยากจน ให้ได้รับการศึกษา การดูแล
สุขภาพ การดูแลฟัน โภชนาการ
4. การให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2546 : 6,26) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายใน
การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสำหรับเด็กอายุแรกเกิด – 5 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ
ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย
ความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพ สุขนิสัยที่ดี
2. ใช้อวัยวะของร่างกายได้คล่องแคล่วประสานสัมพันธ์กันกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก
แข็งแรง

3. มีสุขภาพจิตดี มีความสุขและแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย

4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. ใช้ภาษาสื่อสาร สื่อความหมายและใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย
8. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
9. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
10. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
11. มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
12. มีจินตนาการความคิดสร้างสรรค์
13. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ แรกเกิด – 5 ปี เพื่อให้การดูแลเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กตามวัย โดยเน้นส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการครบทุกด้าน

3. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย มีหลักการมุ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยแต่ละคนมีความพร้อมครบทุกด้านอย่างเหมาะสมตามวัย ความสามารถ ความสนใจ โดยเน้นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กเป็นสำคัญ

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 81) ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ว่าให้เด็ก ทุกคนได้รับโอกาสในการพัฒนาเตรียมความพร้อม การตอบสนองความต้องการพื้นฐานตามเกณฑ์สภาวะความต้องการพื้นฐานของเด็กส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านรวมทั้ง คุณธรรม จริยธรรม จัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติพัฒนาการของเด็ก ความแตกต่างของแต่ละบุคคล และกับวิถีชีวิตของคนไทยโดยมี “รูปแบบการจัดการศึกษา” เป็นรูปแบบในระบบโรงเรียน ลักษณะการจัด จัดเป็นหลักสูตรอนุบาล 3 ปี อนุบาล 2 ปี และเด็กเล็ก 1 ปี และรูปแบบนอกโรงเรียน จัดในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กประเภทต่างๆ สำหรับ “จุดมุ่งหมายและแนวการจัดประสบการณ์” เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ และสังคม มีการประเมินผลโดยใช้เทคนิควิธีการหลายอย่างตรวจสอบความพร้อมของเด็ก และให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการประเมิน

กรมวิชาการ (2540 : 1-31) ได้มีการกำหนดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยว่า เป็นการจัดการประสบการณ์ให้กับเด็กแรกเกิดจนถึง 6 ปี ทั้งเด็กปกติและเด็กด้อยโอกาส โดยจัดในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รอบด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและตามความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ ยังส่งเสริมในบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย รวมถึงรอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2545 : 31-32) กล่าวว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยมีดังต่อไปนี้

1. หลักการจัดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีแนวโน้มเพื่อพัฒนาคน หรือ “ผู้เรียน” เป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้และท่านพระธรรมปิฎกได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นควรเน้นที่ กายเป็น คิดเป็น หมายความว่า ให้สอนเด็กรู้พื้นฐานของการปฏิบัติตนเบื้องต้นก่อน คือ กิน เป็น นอนเป็น แต่งกายเป็น แล้วค่อยสอนให้คิดเป็น ซึ่งหลักการนี้เหมาะสมกับการสอนเด็กปฐมวัย เพราะเด็กในวัยนี้ควรได้รับการเตรียมความพร้อมในด้านการรู้จักช่วยเหลือตนเองก่อนเป็นหลักการพื้นฐานการจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย และเน้นตัวเป็นสำคัญ

2. หลักการจัดเน้นพัฒนาการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัยหลักในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ควรคำนึงถึงพัฒนาการและธรรมชาติของเด็กในการจัดกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ควรพิจารณาทฤษฎีพัฒนาการเด็กเป็นหลักพัฒนาการของเด็กมีส่วนสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กอย่างไร การนำหลักการทางทฤษฎีพัฒนาการมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย นั้นจะได้คำตอบที่ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การที่อยากรู้ว่าเด็กเรียนรู้อะไร สิ่งใดที่เด็กสามารถเรียนรู้ และควรเรียนรู้ถึงระดับใด คำถามเหล่านี้เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก สามารถค้นหาแนวทางและวิธีการทำการจัดการศึกษาให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม และปฏิกิริยาการเรียนรู้ของเด็กสะท้อนออกมาที่เราเข้าใจในตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ กิจกรรมการใช้คำถาม การใช้คำต่างๆ ดังนั้น หลักการจัดการศึกษาในระดับนี้ ควรมีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงทฤษฎีพัฒนาการเด็กและทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อพัฒนาสนับสนุนศักยภาพและพัฒนาการของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา

3. หลักการจัดเน้นการเรียนรู้ปนเล่นการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะและต่างจากการจัดการศึกษาระดับอื่น เพราะเด็กปฐมวัยที่อยู่ในช่วงพลังแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนั้น แนวการจัดการศึกษา

ให้กับเด็กระดับนี้จึงควรส่งเสริมให้เด็กมีชีวิตการเรียนรู้เต็มที่หนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนที่เล็กลงๆนั้นเด็กควรเกิดการเรียนรู้จิตใจร่วม การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยควรอยู่ที่ตัวเด็กเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองมิได้อยู่ที่ตัวครูเป็นผู้บอกถ่ายทอดหรือส่งทอดไปยังตัวเด็ก เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เรียนโดยผ่านการเล่น หลักการจัดการศึกษาระดับนี้ควรดำเนินให้กลมกลืนการเล่นผ่านการเรียนรู้การสอนและต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ให้เหมาะสม และสามารถตอบสนองการเรียนรู้มิติใหม่ได้ให้กับนักเรียน

กุลา ตันติผลาชีวะ (2542:19-20) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ขวบ ที่กำหนดขึ้นที่บ้าน ศูนย์บริการหรือโรงเรียนก็ได้ โดยรูปแบบของการจัดการนี้ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ จัดที่บ้าน (Home – based programs) หมายถึง การจัดบริการการดูแลที่ทำขึ้นที่บ้าน กับอีกลักษณะหนึ่งคือ จัดที่สถานบริการ (Centerbased programs) หมายถึง เป็นบริการเด็กกลุ่มใหญ่ ซึ่งในการจัดบริการจำแนกตามอายุได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเด็กทารก (อายุ 2 ขวบแรก)
2. กลุ่มเด็กเล็ก(อายุ 2-4 ขวบ)
3. กลุ่มเด็กอนุบาลและประถมต้น (อายุ 5-8 ขวบ)

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีความพร้อมครบทุกด้านตามวัย และตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีครอบครัวและชุมชนมีส่วนในการจัดการศึกษาร่วมด้วย ซึ่งลักษณะการจัดการศึกษาจึงมีทั้งการจัดในรูปแบบของระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำว่า “การบริหาร” เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 11) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหารนั้นหมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การจัดการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การบริหารเป็น การประสานงาน การอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น เมื่อนำมาพิจารณาถึงลักษณะการบริหารงานแล้ว เบญจา แสงมลิ (2542 : 342) กล่าวว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นลักษณะของการบริหารงาน ที่เกิดขึ้นจากชุมชนเป็นผู้จัดตั้ง มีคณะบุคคลเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในรูปของกรรมการ ลักษณะของการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเป็นไปตามความเห็นชอบของคณะกรรมการแต่ละศูนย์ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวทางการบริหารงานสามารถนำมาใช้ได้เกือบทั้งหมด ซึ่งสำนักงาน คณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4) ได้แบ่งขอบข่ายของการบริหารงานในโรงเรียนออกเป็น 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง การบริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงขอถือเอาแนวทางการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง. 2545 : 8 - 17) เป็นหลักในการกำหนดขอบเขตการบริหารงานทั้ง 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานบุคลากร งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

พกา แสงสุวรรณ (2536 : 27) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานการจัดกิจกรรมทุกอย่างเพื่อเป็นการส่งเสริมหรือเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการเรียน การสอน ตลอดจนด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของ โรงเรียน ให้เป็นไปด้วยดีและได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

สมคิด บางโม (2544 : 128) ได้ให้ความเห็นว่า งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นงานที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา ความรู้สึนึกคิด ความเฉลียวฉลาด ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม การบริหารงานวิชาการจะดีมีคุณค่าหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารวิชาการเป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 ก : 18-19) ให้แนวคิดว่างานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด งานอื่นๆ เป็นงานที่สนับสนุนการดำเนินงานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน

สำหรับแนวทางในการบริหารงานวิชาการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง. 2545 : 9) มีแนวทางในการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการพัฒนาการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมให้เด็กได้พัฒนาประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการเคลื่อนไหวต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกต สำรวจ ค้นหา ทดลอง แก้ปัญหา และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตัวเอง พร้อมทั้งได้เรียนรู้จากของจริงและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเหมาะสมตามวัยของเด็ก เป็นหลักให้เด็กได้เลือกกิจกรรม ที่หลากหลายตามความสนใจดูแลเด็กด้วยความรัก ความเอาใจใส่จัดบรรยากาศให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และกับผู้ใหญ่ให้เด็กรู้จักอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งปลูกฝังความมีระเบียบ

วิสัยทัศน์ตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย และมีโอกาสได้แสดงออกอย่างเหมาะสมตามบริบทของสังคมไทย

2. การประเมินพัฒนาการ

2.1 ด้านสุขภาพ ใช้สมุดบันทึกสุขภาพ หรือแบบรายงานพัฒนาการของเด็กหรือแบบบ่งชี้พฤติกรรมตามวัยของเด็ก เพื่อบันทึกการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง การให้ภูมิคุ้มกันโรค บันทึกการเจ็บป่วย

2.2 ด้านพัฒนาการเด็ก ใช้สมุดบันทึกสุขภาพ หรือแบบรายงานพัฒนาการเด็กหรือแบบบ่งชี้พฤติกรรมตามวัยของเด็ก และรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะเวลา ทั้งนี้ให้รวมพฤติกรรมที่สงสัยจากผลงานของเด็กไปด้วย นอกจากนี้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินพัฒนาการเด็กอย่างน้อยปีละครั้ง

3. การนิเทศและการตรวจสอบ ผู้บริหารควรนิเทศหรือจัดให้มีผู้รับผิดชอบ การนิเทศและตรวจสอบการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นประจำ สม่ำเสมอ และนำผลจากการนิเทศใช้พัฒนาครูดูแลเด็กและตัวเด็ก ทั้งนี้ การนิเทศควรมีเอกสาร หลักฐาน การนิเทศ และควรมีระยะเวลาการนิเทศที่ชัดเจน

4. จัดทำแผนการสอนเป็นการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามกำหนดการสอนและสอดคล้องกับหลักสูตรก่อนประถมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

5. จัดระเบียบสะสม เป็นการจัดทำข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล ตามแบบเพื่อเป็นข้อมูลในการติดตามเด็กและใช้ข้อมูลเพื่อการแนะแนวเป็นรายบุคคล

6. การจัดทำรายงานและสถิติของชั้นเรียน

7. การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทางการศึกษาและส่งเสริมและเผยแพร่ วิชาการ

8. การประสานงานกับหน่วยงานการศึกษาอื่น

จากการศึกษาแนวคิดและความหมายของการบริหารงานวิชาการ สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหน้าที่สำคัญมากงานหนึ่งของสถานศึกษา ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยตรงทั้งด้านการปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้การศึกษาของสถานศึกษาได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. การบริหารงานอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 197) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานอาคารสถานที่ คือ การรู้จักจัดหาใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการควบคุมดูแลรักษาภายในบริเวณ

โรงเรียน พร้อมทั้งอาคารสถานที่ ให้คงสภาพดีและสนองตอบวัตถุประสงค์ขององค์กร และชุมชนได้พอเพียง

สมคิด บางโม (2544: 139) กล่าวว่า งานสำคัญอีกอย่างหนึ่งผู้บริหาร คือการบริหารอาคารสถานที่ ถ้าบริหารได้ดีสถานที่เหมาะสม การใช้อาคารและตกแต่งอาคารเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนแล้ว ย่อมจะทำให้การบริหารงานด้านอื่น ๆ ดีไปด้วย การบริหารอาคารสถานที่ ควรคำนึงถึงเรื่องสถานที่ตั้งโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน อาคารประกอบการดูแลบำรุงรักษาอาคาร เป็นต้น

รุ่ง พูลสวัสดิ์ (2527 : 111) ได้ให้ความหมายของอาคารสถานที่ ว่าหมายถึงการที่ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่เท่าที่มีอยู่ จัดการดำเนินงานเกี่ยวกับสถานที่ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย ที่ต้องการ และการดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่จะได้ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

เยวพา เศษะคุปต์ (2542 : 79) กล่าวว่า อาคารสถานที่เป็นการพัฒนาให้เหมาะสมต่อการจัดประสบการณ์แก่เด็ก งานอาคารสถานที่ย่อมครอบคลุมถึง 3 เรื่องใหญ่ๆ ดังนี้ คือ อาคารเรียน ห้องเรียน และห้องพิเศษ อาคารประกอบ บริเวณสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 ข : 5-6) ให้ความหมายของงานอาคารสถานที่ว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินงานอาคารสถานที่ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำหรับแนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง. 2545 : 10 - 13) ได้กำหนดแนวทางในการบริหารงานอาคารและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. การเลือกพื้นที่และการก่อสร้างศูนย์ มีข้อควรพิจารณา ดังนี้ คือ ที่ที่ตั้งต้องไม่อยู่ในบริเวณที่เสี่ยงอันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมีหรือสารพิษ มลภาวะทั้งทางอากาศ แสงและเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะอุบัติเหตุต่างๆ ที่มีมาตรฐานกำหนด จำนวนชั้นของอาคาร ไม่ควรเกิน 2 ชั้น นับจากพื้นหากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติเหตุ ตามประกาศของทางราชการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสูงของห้อง ไม่ควรน้อยกว่า 2.00 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน ทางเข้า-ออก และประตูหน้าต่าง ต้องมีทางเข้า-ทางออกอย่างเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากอาคารได้สะดวกหากเกิด อัคคีภัยหรือภัยพิบัติ โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า-ทางออกสองทาง แต่ละทางกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร ประตู หน้าต่าง ต้องมีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง ความสูงของขอบหน้าต่างประมาณ 80 เซนติเมตรนับจากพื้น พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณ พื้นที่ในอาคารที่สะอาด

ปลอดภัย เหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น เล่น เรียนรู้ รับประทานอาหารและนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วมและที่พักรักเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจจะแยกเป็นห้องเฉพาะหรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้ โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์หรือย้ายเครื่องเรือน ตามความเหมาะสมและข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้ คือ

1.1 บริเวณสำหรับนอน ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวกและอุปกรณ์เครื่องใช้ เหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ต้องมีพื้นที่โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน สำหรับเด็กอายุ 2 ปีขึ้นไป

1.2 บริเวณสำหรับเล่นและพัฒนาเด็ก ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุและมีอุปกรณ์หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

1.3 บริเวณที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก อากาศ ถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่าง และอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เหมาะสมกับจำนวนเด็ก

1.4 บริเวณที่พักรักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน โดยมีอุปกรณ์ที่จำเป็น ในการปฐมพยาบาล มีตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้เลี้ยงดู หรือ ผู้รับผิดชอบตลอดเวลาที่เด็กป่วย ในกรณีที่ไม่สามารถจัดห้องพักรักสำหรับเด็กป่วยเป็นการเฉพาะ ต้องจัดให้พักแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

1.5 บริเวณที่ประกอบอาหาร ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร มีเครื่องใช้จำเป็น รวมทั้งที่ล้างและเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกลักษณะโดยเน้นในเรื่องความสะดวกและความปลอดภัยเป็นหลัก

1.6 บริเวณที่ใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณสำหรับใช้ทำ ความสะอาดตัวเด็ก โดยมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือ ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น

1.7 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็กซึ่งมีถ่ายอุจจาระ โดยเฉลี่ย 1 ที่ต่อเด็ก 10-12 คน โดยจะต้องมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นไปได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก และพื้นไม่ลื่น หากมีประตู จะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจ และ มีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอกและไม่ควรไกลจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคารจะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน ในกรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็น การเฉพาะได้

อาจใช้ห้องส้วมที่มีอยู่แล้วแต่ต้องปรับให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม เพื่อให้เด็กสามารถใช้ได้อย่างปลอดภัย

1.8 ห้องอเนกประสงค์ เป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก หรือรับประทานอาหาร และนอน โดยใช้ช่วงเวลาที่ต่างกัน ต้องคำนึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของแต่ละกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียวต้องมีฝ้าใต้หลังคา แต่หากเป็นอาคารที่มีมากกว่าหนึ่งชั้นควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่ควรน้อยกว่า 2.00 เมตร อาจไม่มีฝ้าเพดานก็ได้

1.9 ที่เก็บสิ่งปฏิกูล ทั้งภายในและภายนอกอาคารมีจำนวนเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

1.10 บันได มีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ชานพักของบันไดต้องไม่น้อยกว่าความกว้างของบันได ลูกตั้งของบันได สูงไม่เกิน 17.50 ซม. ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 ซม. บันไดทุกชั้นมีราว และลูกกรงสูงไม่น้อยกว่า 90 ซม. มีราวเดียวเหมาะสำหรับเด็กเกาะขึ้น บันไดและระยะห่างของลูกกรงไม่เกิน 17 ซม. ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก

2. การจัดสิ่งแวดล้อม การจัดสิ่งแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กมีข้อควรคำนึง ดังนี้

2.1 ภายในอาคาร แสงสว่าง ต้องมีเพียงพอทั่วทั้งห้องและเอื้อต่อการจัด กิจกรรมพัฒนาเด็กได้ตลอดวัน เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกินไป การถ่ายเทอากาศต้องมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตูและช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 20% ของพื้นที่ห้องในกรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องปรับอากาศ และมีเครื่องฟอกอากาศเหมาะสมและต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่ สภาพพื้นที่ภายในอาคาร ต้องไม่ลื่นและ ไม่ชื้น ควรเป็นพื้นที่ไม้หรือปูด้วยวัสดุที่มีความปลอดภัย

2.2 ภายนอกอาคาร ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วนเพื่อปลอดภัยของเด็กและมีทางเข้า-ออกไม่น้อยกว่าสองทางกรณีที่มีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่นหรือเสียงที่รบกวนเกินควรจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้กลายเป็นแหล่งเพาะหรือแพร่เชื้อโรค โดยกำจัด สิ่งปฏิกูลทุกวันมีพื้นที่เล่นกลางแจ้งเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คนขณะเล่น โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัยและมีจำนวนพอสมควรกับจำนวนเด็ก มีระเบียบกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร หากมีที่นั่งตามระเบียบด้วยจะต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียบสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70 ซม.

2.3 การจัดให้มีมาตรการเพื่อความปลอดภัย ดังนี้ ติดตั้งอุปกรณ์ระบบ ความปลอดภัยหรือเครื่องตัดไฟภายในอาคารศูนย์ เครื่องดับเพลิง อย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นอาคาร ปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนดจะต้องมีฝาปิดเพื่อ ป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่ายหรือมีส่วนแหลมคม หากเป็นไม้ต้องไม่มีเล็บหรือเหลี่ยมคม มีตู้เก็บยาและเครื่องเวชภัณฑ์การปฐมพยาบาลอยู่ในที่สูงอย่างสะดวกต่อการหยิบใช้และเก็บในที่ปลอดภัย ให้พ่อแม่เด็ก ใช้วัสดุกันลื่นในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม และเก็บสารเคมีหรือ น้ำยา ทำความสะอาด ไว้ในที่ปลอดภัยให้พ่อแม่เด็ก

2.4 ปรับปรุง พัฒนา และซ่อมแซมดูแลรักษาอาคารสถานที่ ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานและมั่นคงปลอดภัยตลอดเวลา

2.5 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก ตามความเหมาะสม เช่น ตู้หรือชั้นวางสิ่งของ มีเพียงพอและอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ เคลื่อนย้ายสะดวกอาจดัดแปลงจากที่มีอยู่แล้วมาใช้ได้แต่ต้องมีความสูงที่เหมาะสมกับเด็ก เครื่องใช้ในการนอนจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็กถูกสุขลักษณะ สะอาด มีจำนวนเพียงพอ และไม่ใช้ร่วมกัน เช่น เครื่องปูนอน และหมอน เป็นต้น ภาชนะสำหรับเด็กใช้ในการบริโภคสำหรับเด็กแต่ละคนและทำจากวัสดุที่ถูกสุขลักษณะไม่เป็นพิษปนทาน ไม่แตกหักง่าย และทำความสะอาดได้ง่าย ที่ดื่มน้ำจัดให้มีภาชนะใส่น้ำสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีฝาปิด เครื่องใช้ในการทำความสะอาด จัดให้มีแปรงสีฟัน-ยาสีฟัน ผ้าเช็ดมือ และผ้าเช็ดตัวสำหรับเด็กแต่ละคน ไม่ใช้ปะปนกัน โต๊ะเก้าอี้ ควรมีขนาดและลักษณะหลากหลาย ปลอดภัยเหมาะสมกับกิจกรรมและวัยของเด็ก เครื่องชั่งน้ำหนัก - วัดส่วนสูงและสายวัดรอบศีรษะ ควรมีอย่างน้อย 1 ชุด

สรุปได้ว่า การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดำเนินงานและจะช่วยส่งเสริมเด็กให้มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นได้

3. การบริหารงานบุคลากร

สมคิด บางโม (2544 : 133) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลไว้ว่า เป็นการบริหารในด้านที่เกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้คนให้เกิดประโยชน์เต็มที่เพื่อรักษากำลังแรงงาน บำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เขาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526 : 76) กล่าวว่า ความมุ่งหมายทั่วไปของการบริหารงานบุคลากร คือการใช้คนให้ทำงานได้ดีที่สุด ภายในระยะเวลาอันสั้นที่สุด สิ้นเปลืองเงินทองและวัสดุน้อยที่สุด และทุกคนมีความสุข ความพอใจในการทำงานมากที่สุด

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลไว้ว่าเป็น กระบวนการวางแผนและกรรมวิธีในการดำเนินงานเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การ โดยให้ได้บุคคลที่เหมาะสมและบำรุงรักษาไว้ ซึ่งทรัพยากรด้านมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพให้มีปริมาณเพียงพอเพื่อการปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สำหรับแนวทางในการบริหารงานบุคลากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง. 2545 : 14) ได้กำหนดแนวทางการบริหารงานบุคลากรไว้ 4 ด้าน คือ

1. จัดหา จัดจ้างบุคลากร ตามความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ผู้ประกอบอาหาร ผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น

2. กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรเป็นการจัดทำและกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในศูนย์

3. จัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร

4. นิเทศพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีบุคลากรที่จำเป็น และเอื้อต่อการดำเนินงานให้มีคุณภาพ

สรุปว่า การบริหารงานบุคลากรเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เหมาะสมกับงานตามวัตถุประสงค์และความต้องการโดยสามารถดึงดูด ชำรงรักษาพัฒนาให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถพึงพอใจที่จะอยู่ปฏิบัติงานกับหน่วยงานนานที่สุด เท่าที่ หน่วยงานต้องการ ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานสามารถกระทำการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย

4. การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ

กัญญา สาธร (2526 : 340) ให้ความหมายไว้ว่างานธุรการเป็นงานที่ประกอบไปด้วยงานสารบรรณ การเงิน การบัญชี อาคารสถานที่ และการให้บริการต่างๆ แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครองของทางราชการอย่างมีประสิทธิภาพ

วนิดา วัชรกิจ (2534 : 15) กล่าวว่า การบริหารงานการเงิน หมายถึง การวางแผนเกี่ยวกับการหาเงิน การใช้จ่ายเงินและการควบคุมเพื่อให้การใช้จ่ายเป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการอย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติมา ปรีดีคิลก (2532 : 143) กล่าวว่า การบริหารงานการเงิน หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในการศึกษานอกโรงเรียน การจัดการเกี่ยวกับการใช้จ่ายตลอดจนการควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

สุชาดา เอี่ยมวรชัย (2536 : 262) กล่าวว่า การพัสดุ หมายถึง การจัดทำเอง การซื้อ การจ้างที่ปรึกษา การจ้างออกแบบและควบคุมงาน การแลกเปลี่ยน การเช่า การควบคุม และการจำหน่าย

สมคิด บางโม (2544 : 188) สรุปว่าขอบข่ายของงานธุรการจำแนกได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้ คือ งานสารบรรณ งานการเงิน งานพัสดุ งานทะเบียนและสถิติ งานประชาสัมพันธ์ งานรักษาความปลอดภัย งานยานพาหนะ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 42) ระบุว่างานธุรการเป็นงานที่ประสานและสนับสนุนงานอื่นๆ ให้สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยความราบรื่น

สำหรับแนวทางในการบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง . 2545 : 14) ได้กำหนดแนวทางในการบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ ประกอบด้วย

1. งานพัสดุ เป็นการจัดซื้อ จัดหา จัดทำและจำหน่ายทะเบียน
2. งานธุรการและสารบรรณ ได้แก่ การจัดทำข้อมูลสถิติ จัดทำทะเบียนหนังสือ รับ - ส่ง
3. การควบคุมและจัดเก็บเอกสารจัดทำประกาศและคำสั่ง การจัดทำทะเบียน นักเรียน การรับสมัครนักเรียน
4. การเงิน ได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การทำบัญชี การเงิน การเบิกจ่ายเงิน ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะถือปฏิบัติเกี่ยวกับรายรับ-จ่าย ตามระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ สำหรับการจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองให้อนุโลมใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยเงินบำรุงการศึกษาของหน่วยต้นสังกัด และระเบียบอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

สรุปว่า งานธุรการ การเงินและพัสดุ เป็นงานสนับสนุนและบริการหน่วยงานต่าง ๆ ของโรงเรียนและหน่วยงานนอกโรงเรียน ให้โรงเรียนดำเนินกิจการไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วยความเรียบร้อย

5. การบริหารงานกิจการนักเรียน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 37) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เป็นงานส่งเสริมงานวิชาการและการเรียนการสอนให้บรรลุ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนในห้องเรียนจะเริ่มตั้งแต่ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียนจนจบออกจากโรงเรียน

สมคิด บางโม (2545 : 192) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะกระทำในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนและตั้งแต่ผู้เรียนเข้าเรียนจนกระทั่งออกจากโรงเรียนไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 22) ให้คำจำกัดความ ไว้ว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานเกี่ยวกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งมวลยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในห้องเรียนเพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น

สำหรับแนวทางในการบริหารงานกิจการนักเรียนนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง. 2545 : 14) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียนมีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติตามบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดกิจกรรมและบริการนอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่

1. กิจกรรมเพื่อพัฒนาด้านสุขภาพ อนามัย เช่น การเชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยายการทัศนศึกษา ฯลฯ
2. กิจกรรมด้านโภชนาการ เช่น การรับบริจาคอาหารเสริม การจัดทุนอาหาร กลางวันอย่างพอเพียงและเหมาะสมกับวัยทั้งในร่มและกลางแจ้ง
3. กิจกรรมนันทนาการ และการออกกำลังกาย ต้องจัดกิจกรรมให้ได้พัฒนาทุกด้านอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับวัยทั้งในร่มและกลางแจ้ง
4. กิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เช่น กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เน้น การจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เหมาะสมกับวัยและความต้องการของท้องถิ่น
5. กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมผู้เรียนรู้เป็นรายบุคคล ตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละบุคคล

สรุป งานบริหารกิจการนักเรียนนั้นเป็นการจัดบริการต่างๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เกิดความพร้อมและเป็นการพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ ซึ่งผู้บริหารนอกจากจะมีความรอบรู้ในด้านวิชาการแล้วยังต้องมีความรู้ในการบริหารกิจการนักเรียน ที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน ยกเว้น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนแต่เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียน การสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีคุณลักษณะครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด

6. การบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 237) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึงกระบวนการในการวางแผนการควบคุมการประสานงานการจัดบุคลากรและเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกัน

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2536 : 514) กล่าวถึงงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ว่าเป็นงานสนับสนุนงานวิชาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจที่ดีต่อ โรงเรียนอื่น จะทำให้โรงเรียนดำเนินงานด้านต่างๆ ไปด้วยดี กล่าวได้ว่าการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่สนับสนุนงานวิชาการ เป็นการสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างบ้านและโรงเรียน ซึ่งจะทำให้โรงเรียนบริหารงานไปได้อย่างราบรื่น

สมคิด บางโม (2544 : 200 - 202) กล่าวว่าปัจจุบันการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจัดว่าเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานการศึกษา เพราะโรงเรียนจะต้องระดมทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ อาคารเรียน ตลอดจนการสนับสนุนทางการเงิน นอกจากนั้นหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานที่โรงเรียนต้องไปเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ในชุมชน จำเป็นต้องดำเนินการอย่างจริงจัง รอบคอบ และมีหลักเกณฑ์ กล่าวคือ ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา เชื่อถือได้ ต้องถือว่าเป็นภารกิจที่ต้องกระทำต่อเนื่อง การดำเนินงานต้องให้ครอบคลุมทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนรับผิดชอบ เป็นงานสร้างสรรค์มิได้ทำลายภาพพจน์ของโรงเรียน ควรใช้กระบวนการสองทางในการติดต่อสื่อสารควรคำนึงถึงความต้องการของชุมชนและพัฒนาการของชุมชนรวมทั้งใช้วิถีแห่งประชาธิปไตยในการดำเนินงานด้วย

สำหรับแนวทางในการบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง. 2545 : 14) กล่าวว่า งานความสัมพันธ์กับ ชุมชน และการประชาสัมพันธ์ มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติตามบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1. ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของการพัฒนาเตรียมความพร้อมเด็ก
2. ชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินงาน
3. ควรมีกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การช่วยสอนศิลปะ การร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจและความผูกพันที่ดี อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนา ความพร้อมของเด็ก
4. การพัฒนากิจกรรมต่างๆ ของศูนย์

5. จัดประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดเห็นและนำข้อมูลสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และปัญหาที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ร่วมกับเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อกำหนดนโยบาย ปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนั้นในการประชาสัมพันธ์กิจการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำได้หลายวิธี เช่น การจัดทำเอกสาร คู่มือ แผ่นพับ การเยี่ยมบ้านเด็ก การประชุมผู้ปกครอง ฯลฯ ซึ่งมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่จะนำไปสู่เป้าหมาย หรือตามเกณฑ์มาตรฐานที่ควรเป็น ดังนี้

1. บุคลากรภายในศูนย์ฯ ร่วมพิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือกทั้งหมดและกำหนดโครงการ / กิจกรรมตามลำดับความสำคัญ

2. ดำเนินการตามแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ติดตามและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงและยกระดับมาตรฐานคุณภาพ ของศูนย์

4. รูปแบบวิธีการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจใช้แนวทางในการจัดทำ ธรรมนูญสถานศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา เป็นแนวทางได้

สรุปว่า การบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ เป็นที่สร้างความเข้าใจในอันธิระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

7. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนปกครองอื่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือเมืองพทยาก็ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้ง และดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่าง ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน ทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็ก ได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติ ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อไป สำหรับมาตรฐานดังกล่าว ได้รวบรวม และจัดทำขึ้น จำแนกออกเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ

เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ เช่น คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

2. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ดังนี้

2.1 ด้านอาคารสถานที่ เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้ง จำนวนชั้นของอาคาร ทางเข้า - ออก และประตูหน้าต่าง ตลอดจนพื้นที่ใช้สอยอื่น ๆ เป็นต้น

2.2 สิ่งแวดล้อม เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร เช่น แสงสว่าง เสียง การถ่ายเทอากาศ สภาพพื้นที่ภายในอาคาร รั้ว สภาพแวดล้อมและมลภาวะ เป็นต้น

2.3 ด้านความปลอดภัย เป็นการกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวกับความปลอดภัย เช่น การกำหนดมาตรการป้องกันความปลอดภัย และมาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น

3. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ คุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ 12 ประการ คุณลักษณะตามวัย (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) การจัดประสบการณ์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก เป็นต้น

4. ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน เช่น การประชุมชี้แจงให้ราษฎรในชุมชนทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน หรือประชาคมในท้องถิ่น เป็นต้น

7.1 มาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2547 : 3-14) บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากร ซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหารและผู้ทำความสะอาด เป็นต้น โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้

๑. 1. ด้านคุณสมบัติ

1.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

1) มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานด้านการให้การศึกษา และพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

2) มีนโยบายแผนและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

1.2 บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไปสาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษา หรือปริญญาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

2) มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

3) มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี

4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

5) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก

6) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

7) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด

1.2.2 ผู้ดูแลเด็ก มีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างตามมาตรฐานทั่วไป หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด
- 2) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- 3) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก
- 4) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 5) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อ ร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด
- 6) มีระดับวุฒิภาวะ และบุคลิกลักษณะเหมาะสม ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความรัก ความอ่อนโยน เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลเด็กเล็กอย่างเหมาะสม
- 7) เป็นบุคคลที่มีความรักเด็ก มีอุปนิสัยสุชุม เอื้อกเย็น และมีความขยันอดทน
- 8) มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

1.2.3 ผู้ประกอบอาหาร มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษา ควรจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ และควรเป็นผู้มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี

1.2.4 ผู้ทำความสะอาด มีสถานภาพเป็นพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษา ควรจบ การศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ

2. ด้านบทบาทหน้าที่

2.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1) สำรวจความต้องการของชุมชน ในการจัดตั้ง และดำเนินงานศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก
- 2) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความพร้อม ด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ และฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น
- 3) จัดทำแผนงานโครงการ และงบประมาณในการจัดตั้ง และสนับสนุน การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งจัดทำสถิติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น
- 4) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 5) จัดทำระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 6) กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง
- 7) ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ และถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.2 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากร และการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนงานที่วางไว้ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

2.3 ผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1) ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มี พัฒนาการทุก ด้านตามวัย
- 2) ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยให้โอกาสเด็ก เรียนรู้จากสิ่งของ และผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูด และกริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความ อบอุ่นต่อเด็ก

3) สังเกต และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุ และวิธีการแก้ไขได้ทันทั่วถึง

4) จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาด มีความปลอดภัย และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

5) ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง

6) มีการพัฒนาตนเองในทางวิชาการ และอาชีพ ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนี้

การพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการ และทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ และเทคโนโลยีโดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกและการจัดตั้งชมรมเครือข่ายสำหรับผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ผู้ดูแลเด็ก

7) รู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูล ความรู้ และเครือข่ายการปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน ดังนี้

หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย (กรมการพัฒนาชุมชน , กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) กระทรวงแรงงาน (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน) กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยราชภัฏ) กระทรวงสาธารณสุข (กรมอนามัยกรมสุขภาพจิต) กระทรวงวัฒนธรรม (กรมการศาสนา) กระทรวงกลาโหม (กองทัพบเรือ) เป็นต้น

องค์กรเอกชน สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ เช่น สมาคม วาย ดับเบิลยู ซี เอ มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง

นราธิวาสราชชนกรินทร์ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก มูลนิธิช่วยเหลือเด็กยากจน ซี ซี เอฟ ในประเทศไทยสภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (สอद्य.) องค์การยูนิเซฟ เซฟเดอะчилเดรน ยู เอส เอ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ สหทัยมูลนิธิ มูลนิธิ มูลนิธิดวงประทีป เป็นต้น

แหล่งข้อมูลความรู้ในชุมชน เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็กในนิคมต่าง ๆ สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่าง ๆ โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชน ศูนย์สื่อประจำหมู่บ้านของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์บริการสาธารณสุข ศูนย์สงเคราะห์เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน (กรุงเทพมหานคร) ข้าราชการครู หรือข้าราชการอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ทรงความรู้ หรือที่เกษียณอายุแล้ว เป็นต้น

2.4 ผู้ประกอบอาหาร ควรมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะถูกอนามัย และโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย รวมทั้งการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การจัดสถานที่เตรียมและปรับปรุงอาหาร จัดเครื่องสุขภัณฑ์เครื่องครัวสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีการจัดการขยะถูกสุขลักษณะ

2.5 ผู้ทำความสะอาด ควรมีบทบาทหน้าที่ในการทำความสะอาด ดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งภายใน และภายนอกอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ด้านรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรส่วนท้องถิ่น

3.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้แต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม โดยจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มองค์กรประชาคม ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก อย่างละไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการโดยตำแหน่ง

3.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ มีนายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย เป็นประธาน ยกเว้นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดที่รับถ่ายโอนจากกรมการศาสนาให้เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม หรือผู้ที่เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม มอบหมายเป็นประธาน

3.3 การบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542

3.4 ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ในด้านความรู้ความสามารถให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนด และเสนอผลการประเมินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบการพิจารณาต่อสัญญาต่อไป

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540 : 140) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลเป็นศิลปะในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานโดยให้ได้บุคคลที่มีความเหมาะสม พัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพและใช้บุคคลนั้นๆ ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรนี้ไว้อย่างมีคุณค่า เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตหรือบริการทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างสูงสุด

สรุป การบริหารงานบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นต้องให้เป็นไปตามมาตรฐานตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อมๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสื่อการสอน พัฒนาการของเด็กและบุคคลที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งการการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูด และมีกรียาทำทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน ให้ความรักความอบอุ่นกับเด็ก

7.2 มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

1. ด้านอาคารสถานที่ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2547 : 15-20)

1.1 ที่ตั้ง สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษ มลภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

1.2 จำนวนชั้นของอาคาร ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้น นับจากพื้น หากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสม และความสูงของตัวห้อง ไม่ควรมีน้อยกว่า 2.40 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

1.3 ทางเข้า – ออก และประตูหน้าต่าง ต่าง ๆ ทางเข้า – ออก จากตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายแรงใด ๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า – ออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้น ควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

1.4 ประตู – หน้าต่าง ประตู – หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรอยู่ที่ประมาณ 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้นให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน นอกจากนี้ บริเวณประตู – หน้าต่าง ๆ ไม่ควรมีสสิ่งกีดขวางใด ๆ มาปิดกั้น ช่องทางลม และแสงสว่าง

1.5 พื้นที่ใช้สอย พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจากนี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

1.5.1 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน โดยมีแนวทางในการจัดดำเนินการ ดังนี้

- 1) จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดโปร่ง ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่างไม่จ้าเกินไป
- 2) อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาด โดยนำไปปิดฝุ่น ตากแดด อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 3) จัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดยเขียนหรือปักชื่อไว้ ไม่ใช้ร่วมกันเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค
- 4) หมั่นตรวจตราดูแลไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ มารบกวน ในบริเวณพื้นที่สำหรับการนอน

1.5.2 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระ การเล่นสร้างสรรค์หรือการอ่านหนังสือ เล่นต่อแท่งไม้ที่ต้องการมุมเงียบ และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่เลอะหรือเปียกต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

1.5.3 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาด

อย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรง และใช้งานได้ดี

1.5.4 บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ครูชา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักรักษาตัวแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

1.5.5 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะอาด และความปลอดภัยเป็นหลัก

1.5.6 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรงสีฟัน ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องมีการมีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก และพื้นไม่ลื่น

1.5.7 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็ก โดยเฉลี่ย 1 แห่ง ต่อเด็ก 10 – 12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอน หรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควรไกลจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก

1.5.8 ห้องเอนกประสงค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหาร หรือการนอน คำนึงถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียว ต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.40 เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

1.5.9 บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูล จะต้องมีการมีพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร โดยมีจำนวนและขนาดเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

1.5.10 บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วง ไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร ลูกตั้งของบันได สูงไม่เกิน 17.50 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20.00 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นมีราวและลูกกรงไม่น้อยกว่า 90.00 เซนติเมตร มีราวเดี่ยว เหมาะสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันได และระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน 17.00 เซนติเมตร เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรมีระดับความสูง และ

ขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ภายในอาคาร

2.1.1 แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2 – 3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

2.1.2 เสียง เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกิน (ระหว่าง 60 – 80 เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

2.1.3 การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

2.2 ภายนอกอาคาร

2.2.1 รั้ว ควรมีรั้วกันบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทาง เข้า - ออก ไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2.2.2 สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ผื่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศและการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรคโดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.2.3 พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสมควรกับจำนวนเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ ก็ควรปรับใช้ในพื้นที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัด หรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน

2.2.4 ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ของระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่

น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งาน
ปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

3. ด้านความปลอดภัย

3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย

3.1.1 ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟ
ภายในบริเวณอาคาร

3.1.2 ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร

3.1.3 ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่
กำหนด จะต้องมียาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

3.1.4 หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่
แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่เสี้ยนไม้ หรือแหลมคม

3.1.5 จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วาง
ไว้อยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก

3.1.6 ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมี
หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

3.1.7 ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบ
ตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

3.1.8 มีระบบการล็อกประตูในการเข้า – ออกนอกบริเวณอาคาร สำหรับ
เจ้าหน้าที่เปิด - ปิดได้ ควรมีกริ่งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่ประกอบ
อาหาร ควรมีประตูเปิด – ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้

3.1.9 ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันด้าน
สุขอนามัย

3.1.10 มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง
สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

3.1.11 เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสม
กับเด็กปฐมวัยให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง

3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.2.1 มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติภัยอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อย
กว่าปีละ 1 ครั้ง

3.2.2 มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันอุบัติเหตุ และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

3.2.3 มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณีเกิดเหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการปฐมพยาบาลติดประจำไว้ในที่เปิดเผย

3.2.4 มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็กประจำไว้ กรณีอาจต้องพาเด็กไปพบแพทย์

วิจิตร วรธมากร (2541 : 19) กล่าวว่า การจัดทำสถานศึกษาให้มีความร่มรื่น สวยงาม และเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้นนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่นักเรียน นักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ดีนั้นจะทำให้ นักเรียน นักศึกษา ที่อาศัยอยู่มีความสุขสบาย มีสุขภาพจิตดี สุขภาพกายที่ดี ลดภาวะโรคภัยไข้เจ็บ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมทัศนคติ ค่านิยม สติปัญญา ความจงรักภักดี และภูมิใจต่อสถาบัน

จรัส สังข์ขาว (2542 : 37) กล่าวว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้อาคาร สถานที่ให้คุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์ การรู้จักควบคุมดูแลรักษาการจัดอาคารตลอดจนให้บริการแก่ชุมชน อาคารสถานที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรจบ นาสุวิงศ์ (2546 : 9) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง สภาพและสิ่งจัดให้บริการในโรงเรียน ได้แก่ พื้นที่สร้างโรงเรียน อาคารและสิ่งก่อสร้าง ห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน การถ่ายเทอากาศและแสงสว่าง เสียง ห้องพยาบาล โรงอาหาร สนาม น้ำดื่ม ส้วมและที่ปัสสาวะ การกำจัดขยะมูลฝอย การกำจัดน้ำโสโครก การรักษาความสะอาด การสำรวจด้านสุขภาพในโรงเรียน เป็นต้น สิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา หิน ดิน น้ำ อากาศและทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภท

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ชุมชนเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม สิ่งก่อสร้าง ศิลปกรรม การปกครอง ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ นันทนาการ เศรษฐกิจ เป็นต้น

ส่วนอาคาร สถานที่ หมายถึง อาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. อาคารเรียนถาวร อาคารกึ่งถาวร อาคารชั่วคราว รวมถึงห้องเรียน ห้องพิเศษต่างๆ เช่น ห้องพัสดุ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องโสตทัศนูปกรณ์ ห้องพยาบาล เป็นต้น
2. อาคารประกอบการหรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น อาคารเอนกประสงค์ โรงฝึกงาน รั้วล้อม บ้านพัสดุ บ้านพักภารโรง บ่อน้ำ สระน้ำ เสาธง ดังซีเมนต์ เรือนเพาะชำ โรงจอดรถ เป็นต้น

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน และส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยที่เหมาะสมและอีกทั้งยังช่วยป้องกันอุบัติเหตุและเพิ่มความปลอดภัยให้แก่เด็ก และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสวยงาม และต้องมีการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดีเสมอ

7.3 มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็ก

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2547 : 21-26) กล่าวว่า การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐาน ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- 1.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 1.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
- 1.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
- 1.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 1.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- 1.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- 1.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 1.10 มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 1.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 1.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย

เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

อายุ 3 ปี ได้แก่ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ เป็นต้น

อายุ 4 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดิน ขึ้น-ลงบันไดสลับเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ กระดาษกระเจด ไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น-ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้ก้ำมือน้อยได้ดี เช่น ดัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ

อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น

อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ชอบท้าทายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ เป็นต้น

อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง เป็นต้น

2.3 พัฒนาการด้านสังคม

อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาด (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้รู้จักรอคอย เป็นต้น

อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน - หลัง แบ่งของให้คนอื่น เกือบจะเล่นเข้าที่กันได้ เป็นต้น

อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

อายุ 3 ปี ได้แก่ สำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่าง ๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ เป็นต้น

อายุ 4 ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องใช้คำถาม “ทำไม” เป็นต้น

อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ – สกุล อายุ ตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ – เล่าเรื่องได้ สร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เริ่มเข้าใจสิ่งเป็นนามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20 เป็นต้น

3 . การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

3.1 หลักการจัดประสบการณ์

3.1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวม และอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการ และส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

3.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

3.2.1 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับ อายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.2.2 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

3.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

3.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีของเด็ก

3.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.2.9 ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

3.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรอง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

4. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ

ซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

4.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

4.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

4.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

4.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

4.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน มีกรอบกลุ่มดังต่อไปนี้

4.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกม ต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

4.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

4.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก คำนวณจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานประกอบการที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่ม ใหญ่ หรือรายบุคคล

4.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษา ให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและ บุคคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทาง ภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

4.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้ พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่น ต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

5. โภชนาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของ เด็กตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ข้าง แป้ง ผักใบเขียว/เหลือง ผลไม้ต่างๆ ไขมันจากสัตว์และพืช และให้ดื่มน้ำสะอาดให้เพียงพอทุก 45 นาที

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร เป็นส่วนหนึ่ง ของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเท่ากับการบริหารงานด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เนื่องจากจากบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการพัฒนาการของเด็กที่กำลังเจริญเติบโตให้มีพัฒนาการที่ดีตามวัย การที่จะบริหารงาน วิชาการและหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายนั้นผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในขอบข่ายของงานวิชาการ อย่างลึกซึ้ง

7.4 มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2547 : 27-28) แนวทางการดำเนินงานด้าน มาตรฐานการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรดำเนินการตาม แนวทางต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ

2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็น ระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์ฯ และชุมชน

3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก ฯลฯ

4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่าง ๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

5. จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงานดังนี้

5.1 การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐบาล

5.3 การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรภาครัฐอื่น

5.4 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้อุทิศให้

6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทาง และแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น

หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำกับดูแลการบริหารงานเชิงนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เอกชัย กี่สุขพันธุ์ (2542 : 114-115) กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกันของสมาชิกในการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อการตัดสินใจ และควบคุมการทำงานร่วมกันและยังกล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความพึงพอใจที่มีหลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็มักจะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่

3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจ และความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

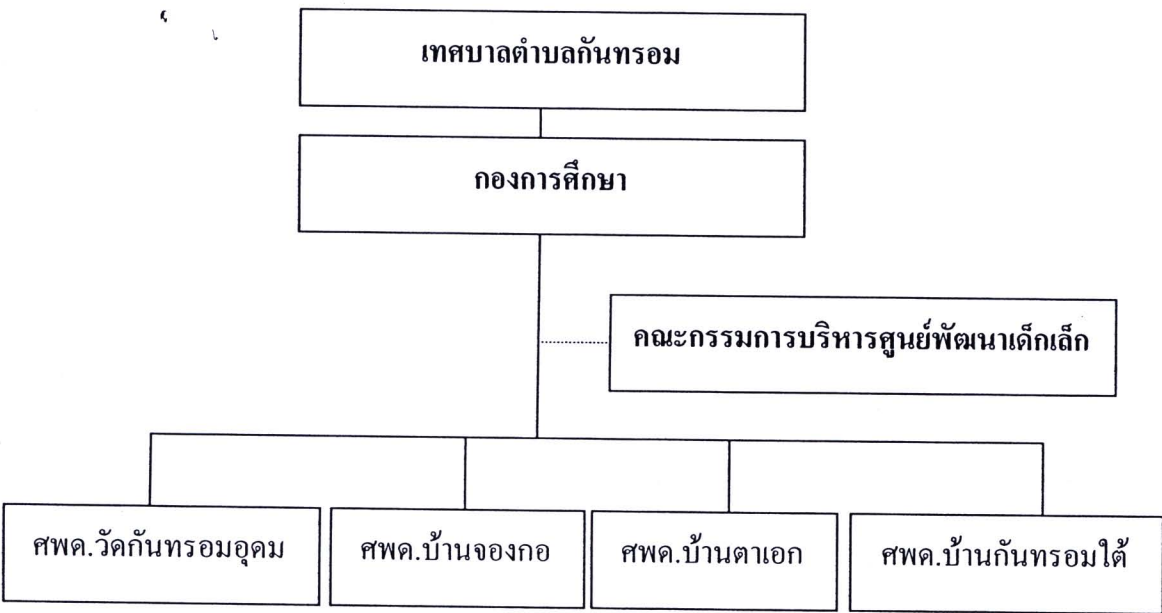
สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545 : 9) ได้ระบุความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเกี่ยวกับผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องที่ว่านี้ หากเป็นการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

ณรงค์ ฤ ลำพูน และเพ็ชร ฐปวิเชตร (2546 : 40) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่บุคคลทุกคนร่วมปฏิบัติงานโดยที่รู้ปัญหาอย่างแท้จริงและสามารถปรับปรุงแก้ไขงาน การศึกษาทั้งส่วนตนและส่วนรวมได้อย่างเป็นระบบ ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ข้อคิด และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยทุกคนต้องทราบว่าคือส่วนหนึ่งของทีมงาน

จากข้างต้นสรุปได้ว่า มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมต้องอาศัยปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ หลายอย่างช่วยให้การสร้างความสัมพันธ์ให้สำเร็จไปด้วยดี ซึ่ง

ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ บุคลากรทั้งในและนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงาน เจ้าหน้าที่ ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องมีการประชุมร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

โครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสภาพการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอบุษราคัญ จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด เทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอบุษราคัญ จังหวัดศรีสะเกษ

จากภาพที่ 2.1 เทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอบุษราคัญ จังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความรับผิดชอบ จำนวน 4 แห่ง ซึ่งเป็นศูนย์รับการถ่ายโอนมาจากกรมศาสนา กรมพัฒนาชุมชน และจัดตั้งเอง ดังต่อไปนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกันทรอมอุดม ถ่ายโอนมาจากกรมศาสนา มีจำนวนเด็ก 38 คน ผู้ดูแลเด็ก 2 คน
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านจงกอ ถ่ายโอนมาจากกรมพัฒนาชุมชน มีจำนวนเด็ก 47 คน ผู้ดูแลเด็ก 2 คน

3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านตาเอก ถ่ายโอนมาจากกรมพัฒนาชุมชน มีจำนวนเด็ก 64 คน ผู้ดูแลเด็ก 4 คน
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกันทรอมใต้ เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เทศบาลตำบลกันทรอม จัดตั้งเอง มีจำนวนเด็ก 37 คน ผู้ดูแลเด็ก 2 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

นภาพรพรณ อุณาภูล (2540 : 23) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับสวัสดิภาพของนักเรียนในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2540 ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความต้องการสวัสดิภาพของนักเรียนด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านสนามเด็กเล่น ด้านรถโรงเรียน และด้านสวัสดิการอยู่ในระดับมาก และผลรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยมีสวัสดิภาพของรถโรงเรียนเป็นความต้องการอันดับแรก ส่วนความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับสวัสดิภาพของนักเรียน โดยส่วนรวมทั้ง 4 ด้าน เปรียบเทียบตามระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุพัฒ คามคำ (2550 : 22) ศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้าน จังหวัดสกลนคร เพื่อศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย และผู้ปกครองเด็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้าน จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า ความต้องการในด้านบุคลากร ด้านผู้ดูแลเด็กมีความต้องการในระดับมาก ที่สำคัญได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรงในขณะปฏิบัติงาน ความสงบเสียง ยิ้มแย้มแจ่มใส สุภาพเรียบร้อย ในด้านผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการให้ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจัดกิจกรรมที่เน้นความสามัคคีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน ส่วนในด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความต้องการในระดับปานกลาง ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดหาของเล่นและอุปกรณ์การเรียนการสอนและการจัดประชุมร่วมกับชุมชนทุกเดือน ด้านผู้เรียน พบว่า มีความต้องการในระดับปานกลาง ที่สำคัญได้แก่ความต้องการให้เด็กเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นเด็กที่อ่อนน้อมง่าย

สุภารัตน์ แซ่ชี (2542 : 56) ได้ศึกษา ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ คาดหวังในเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนมุ่งพัฒนาเด็กให้มีความพร้อม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีความพร้อมเพื่อศึกษาต่อไปในระดับชั้นประถม ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ทำให้เด็กเกิดความรักและไว้วางใจมากที่สุด สื่อการเรียนการสอนควรมีความปลอดภัย สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเหมาะสมกับเด็กอนุบาล ห้องเรียนมีบรรยากาศและมีแสงสว่างเพียงพอ ครูต้องแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองทราบสม่ำเสมอและมีการเอาใจใส่ความปลอดภัยในการ รับ – ส่งนักเรียน

วาม คุลยากร (2540 : 201) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับอนุบาล ต่อการจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโรงเรียนบรรจงรัตน์ จังหวัดลพบุรี จากกลุ่มประชากรเป็นผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบรรจงรัตน์ แผนกอนุบาล ประจำปีการศึกษา 2539 จำนวน 600 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอนควรเน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยต้องการให้นั้นวิชาการในระดับอนุบาลปีที่ 3 เพื่อเตรียมขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และควรมีการสอนคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กอนุบาล คุณลักษณะของนักเรียนของโรงเรียนทุกด้านเน้นครูอนุบาลต้องจบเอกอนุบาลโดยเฉพาะ ครูอนุบาลควรมีเมตตา กรุณาและรักเด็กด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ควรมีการประชุมพบปะผู้ปกครองให้มากขึ้น และสภาพห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ การถ่ายเทอากาศดี มีลมพัดผ่านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเน้น ความปลอดภัย สะอาด และมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

ลีนา ธรรมชุตีพร (2551 : 55) ได้ศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของผู้ปกครองในการจัดสวัสดิการนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเขาวังมิตร สังกัด สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า ความพึงพอใจและความต้องการของผู้ปกครองในการจัดสวัสดิการนักเรียนโรงเรียนในโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยผู้ปกครองมีความพึงพอใจด้านการบริการรักษาความปลอดภัย ด้านการบริการโภชนาการ และด้านการรับนักเรียน ส่วนความต้องการของผู้ปกครองในการจัดสวัสดิการนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนจัดสวัสดิการด้านการบริการสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะเรื่องบริการส่งต่อให้โรงพยาบาล กรณีนักเรียนเจ็บป่วยรุนแรงหรือได้รับอุบัติเหตุฉุกเฉิน ด้านการบริการรักษาความปลอดภัย ด้านการรับนักเรียน ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ด้านการบริการโภชนา และด้านการปฐมนิเทศ ในส่วนของข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมการจัดสวัสดิการนักเรียนของผู้ปกครอง พบว่า โรงเรียนควรมีบัตรแลกเวลารับ – ส่งเด็กนักเรียน ควรจัด

ปฐมนิเทศปีละ 2 ครั้ง ควรมีการตรวจสอบสุขภาพเด็กนักเรียนทุกภาคเรียน ควรจัดอาหารให้เด็กรับประทานครบ 5 หมู่ และถูกต้องตามหลักโภชนาการ เน้นเรื่องความปลอดภัยโดยมีพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่อตรวจตราบุคคลเข้า – ออก หรือเปิด – ปิดประตู และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยจัดกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

สุริยะ ราชวงศ์ (2545 : 42) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า แนวคิดทางการศึกษาความต้องการความความต้องการ ความพึงพอใจ บทบาททัศนะหรือความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษานั้น จะมีส่วนต่างๆ ที่หลากหลายและแตกต่างกันหลายประการด้วยกัน นอกจากนั้นผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้สนองตอบต่อความต้องการของชุมชนซึ่งตัวแปรสำคัญที่ทำให้แนวคิด ความคิดเห็นหรือความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนต่างกัน คือ ระดับการศึกษาและความสัมพันธ์ของผู้ปกครองนักเรียนกับตัวนักเรียน การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งถ้าผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากจะส่งผลทำให้แนวคิด หรือความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ฟิลลิปและคนอื่นๆ (พรทิพย์ สวัสดิ์ .2537 : 24 , อ้างอิงจาก Philip and others .1980) ได้ศึกษาคุณภาพของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในเบอร์มิวด้า (Bermuda) ศึกษาสภาพแวดล้อม 6 ประเภท ได้แก่ การดูแลประจำวัน การจัดตกแต่งพื้นที่ และการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับเด็กประสบการณ์การใช้เหตุผลทางภาษา กิจกรรมการใช้กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการทางด้านสังคม พบว่า พัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสังคม และภาษาของเด็ก มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของสภาพแวดล้อมภายในศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในเบอร์มิวด้า - ด้าทั้ง 6 ประเภท

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคมในแง่ของการบริการให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองดูแลเด็ก และส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาที่เหมาะสมกับวัยความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่าง ซึ่งจัดโดยหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีวิธีการดำเนินงาน กฎ ระเบียบต่างๆ ในการจัดแตกต่างกันไป โดยมีชื่อเรียกต่างๆ เช่น ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์พัฒนาเด็ก ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการของการจัดบริการในแต่ละแห่ง ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่อยู่ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย แต่

พันธกิจของการจัดการศึกษาปฐมวัยมี 2 อย่าง คือ พันธกิจด้านการดูแลประกอบด้วย การจัดอาหาร โภชนาการ การพักผ่อน การใช้ห้องน้ำ เป็นต้น และพันธกิจด้านการศึกษา ประกอบด้วย การให้การศึกษาแก่เด็กจะเน้นการพัฒนาภาษา พัฒนามโนทัศน์องค์ความรู้ และการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองของเด็ก ด้วยรูปแบบของการบริการที่มีลักษณะเช่นเดียวกับระบบโรงเรียน ทางผู้ปกครองและหน่วยงานที่รับผิดชอบจึงเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการของผู้ปกครองต่อการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด เทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอบუნหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งนี้เพื่อนำข้อความรู้ที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ มาส่งเสริมการบริหารงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพและไปในทิศทางเดียวกันตามที่ชุมชนต้องการ